

اسماء و صفات الهی در هدایت انسان از منظر ملاصدرا

دکتر زهرا صفائی مقدم
دکتر زهرا جمشیدی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اسماء و صفات الهی در هدایت

انسان از منظر ملاصدرا

تالیف:

دکتر زهرا صفائی مقدم

دکتر زهرا جمشیدی

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

سرشناسه: صفایی مقدم، زهرا، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور: اسماء و صفات الهی در هدایت انسان از منظر ملاصدرا/ تالیف زهرا صفایی مقدم،
زهرا جمشیدی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۱۴۱ص.

شابک: ۷-۵۹۱-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: صدرالدین شیرازی، محمدبن ابراهیم ۹۷۹ - ۱۰۵۰ق. -- دیدگاه درباره صفات خدا
موضوع: Sadradding shirazi, Mohammad ebn Ebrahim-- Views on Attributes
of God

موضوع: خدا - صفات

موضوع: God-- Attributes

شناسه افزوده: جمشیدی، زهرا، ۱۳۶۵ اردیبهشت-

رده بندی کنگره: BP۲۱۸

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۲۵۵۷۱

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

واتساپ: ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۰۲۶۵۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir اینستاگرام: mojakpublication

عنوان: اسماء و صفات الهی در هدایت انسان از منظر ملاصدرا

تالیف: دکتر زهرا صفایی مقدم، دکتر زهرا جمشیدی

مشخصات ظاهری: ۱۴۱ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۲، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۲۲۱۰۰۰۰ ریال، شابک: ۷-۵۹۱-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش‌گفتار..... ۹

فصل اول: کلیات ۱۱

۱-۱ تشریح موضوع کتاب ۱۱

۲-۱ اهمیت موضوع ۱۳

۳-۱ مروری بر تحقیقات مشابه ۱۳

۴-۱ تعریف اسم ۱۵

۵-۱ تعریف صفت ۱۶

۶-۱ تعریف تجلی ۱۶

۷-۱ تعریف جبر ۱۶

۸-۱ تعریف اعیان ثابته ۱۷

۹-۱ تعریف اعیان خارجه ۱۹

۱۰-۱ اختیار ۱۹

فصل دوم: هدایت و ضلالت ۲۱

۱-۲ معنای هدایت و ضلالت ۲۱

۲-۲ مناسبت هدایت با توفیق، رشد و شرح صدر ۲۳

۳-۲ انواع هدایت و ضلالت ۲۵

۱-۳-۲ هدایت تکوینی ۲۵

۲-۳-۲ هدایت تشریحی ۲۷

- ۲۸..... ۳-۳-۲ ضلالت اولی و ثانوی
- ۲۹..... ۴-۲ مراتب هدایت
- ۳۰..... ۵-۲ چگونگی وصول به مراتب هدایت
- ۳۰..... ۶-۲ عوامل هدایت
- ۳۰..... ۱-۶-۲ هادی و مزل بودن خدا
- ۳۱..... ۲-۶-۲ هادی بالعرض
- ۳۴..... ۷-۲ مشی فکری صدرا در باب هدایت اسمائی
- ۳۴..... ۱-۷-۲ صدرا و عرفان او
- ۳۵..... ۲-۷-۲ عظمت و دشواری مباحث اسمائی
- ۳۶..... ۳-۷-۲ هدایت اسمائی براساس هستی شناسی صدرای

فصل سوم: اسماء و صفات خداوند از دیدگاه ملاصدرا ۴۱

- ۴۱..... ۱-۳ مقدمه
- ۴۲..... ۲-۳ ماهیت یا مفهوم بودن اسماء و صفات الهی
- ۴۴..... ۳-۳ ارتباط اسماء و صفات با ذات
- ۴۵..... ۴-۳ مبنای تقسیم بندی اسماء و صفات حق تعالی
- ۴۵..... ۱-۴-۳ ایجابی ثبوتی یا سلبی تقدیسی
- ۴۷..... ۲-۴-۳ اسماء و صفات ذاتی و فعلی
- ۴۸..... ۵-۳ ارتباط اسمائی انسان و خدا در قوس نزول و صعود
- ۵۱..... ۶-۳ رابطه حبی خدا و انسان
- ۵۱..... ۱-۶-۳ مفهوم عشق و رابطه آن با کمالات وجودی
- ۵۲..... ۲-۶-۳ رابطه عاشقانه خدا و انسان
- ۵۴..... ۷-۳ ظهور اسمائی حق تعالی (تجلی)
- ۵۶..... ۸-۳ اقسام علم الهی از دیدگاه ملاصدرا
- ۵۶..... ۱-۸-۳ علم به ذات

- ۵۶..... ۲-۸-۳ علم به مخلوقات
- ۵۹..... ۹-۳ مراتب علم الهی

فصل چهارم: مظاهر اسماء و صفات الهی ۶۱

- ۶۱..... ۱-۴ اعیان ثابت، مظاهر اسماء و صفات
- ۶۷..... ۲-۴ تجلیات اوحدی و واحدی حق تعالی
- ۷۲..... ۳-۴ نقش آفرینی اسم جامع «الله» در عالم تکوین
- ۷۴..... ۴-۴ حقیقت محمدیه، مظهر اسم جامع «الله» و واسطه‌ی فیض رسانی
- ۷۷..... ۵-۴ انسان کامل، خلیفه حق تعالی بر زمین و مظهر اسم «ولی»
- ۸۱..... ۶-۴ نقش اسماء و صفات الهی در راهیابی انسان به سعادت

فصل پنجم: نقش اسماء در شکل‌گیری خلق و خوی آدمی ۸۳

- ۸۳..... ۱-۵ مقدمه
- ۸۴..... ۲-۵ تعریف خُلق از نظر ملاصدرا
- ۸۵..... ۳-۵ اقسام خُلق
- ۸۶..... ۴-۵ تجرد خلق و خو
- ۸۷..... ۵-۵ نحوه پیدایش خلق و خوی انسانی
- ۸۸..... ۶-۵ نقش اعیان افراد انسان در زندگی
- ۹۱..... ۷-۵ تبیین رابطه اسماء و صفات با جبر و اختیار آدمی
- ۹۲..... ۸-۵ مبحثی پیرامون جبر و اختیار
- ۹۴..... ۹-۵ رابطه اختیار با اراده و قدرت در خداوند و انسان
- ۹۷..... ۱۰-۵ محدوده اختیار انسان در اعمال و رفتار خود
- ۹۷..... ۱-۱۰-۵ سرشت و اختیار انسان
- ۹۹..... ۲-۱۰-۵ نقش انسان در هدایت و ضلالت خود
- ۱۰۱..... ۳-۱۰-۵ نسبت اسماء با هدایت افراد انسان

- ۴-۱۰-۵ نسبت آثار و لوازم اسماء و صفات در اعیان افراد انسان با جبر و اختیار آنان در انتخاب هدایت یا راه ضلالت ۱۰۳
- ۵-۱۰-۵ ارتباط عین ثابت و جبر و اختیار ۱۰۴
- ۶-۱۰-۵ نظر راسخین در علم: امر بین الامرین ۱۰۹

فصل ششم: تاثیرات معرفتی و عملکردی اسماء و صفات الهی ۱۱۵

- ۱-۶ نبی، مظهر اسم هادی؛ ابلیس، مظهر اسم مضل ۱۱۵
- ۲-۶ نقش اسماء الهی در هدایت و ضلالت انسان ۱۱۶
- ۱-۲-۶ نقش اسماء الهی در هدایت و ضلالت انسان از حیث معرفتی ۱۱۶
- ۲-۲-۶ بررسی تأثیر اسماء بر ادراک عقلی یا قلبی انسان ۱۱۷
- ۳-۶ نمونه‌هایی از تأثیرات معرفتی اسماء ۱۱۹
- ۱-۳-۶ درک فقر ذاتی انسان ۱۱۹
- ۲-۳-۶ ارتقاء درجات و کمالات وجودی ۱۲۰
- ۴-۶ نقش اسماء و صفات در هدایت و ضلالت از حیث رفتاری (عملکردی) ۱۲۳
- ۱-۴-۶ اجابت نیازهای انسانی در حوزه هدایت فردی ۱۲۴
- ۲-۴-۶ خود را در محضر حق دیدن و اعتدال در رفتار ۱۲۶
- ۳-۴-۶ تصرف انسان در هستی ۱۲۸
- ۴-۴-۶ اجابت نیازهای انسانی در حوزه هدایت اجتماعی و سیاسی ۱۲۹
- ۵-۴-۶ هدایت خداوند به واسطه اسباب ۱۳۰
- ۶-۴-۶ نقش اسم «ولی» در هدایت اجتماعی و سیاسی ۱۳۱

فصل هفتم: نتیجه‌گیری ۱۳۳

منابع و مآخذ ۱۳۷

پیش‌گفتار

مسالهی اسماء و صفات که بعد از اثبات وجود حق تعالی مطرح می‌گردد، در آثار ملاصدرا اهمیتی ویژه دارد. براساس نظر ملاصدرا، خداوند متعال دارای اسماء و صفات جمالی و جلالی بوده و هدایت موجودات و بالأخص انسان در اثر تابش اسماء او - اعم از جمالی و جلالی - می‌باشد، چه در بدو خلقت و تکوین موجودات و چه در ادامه‌ی حیات و همچنین بعد از فنای جسمانی موجودات و اما در میان موجودات، انسان چون مظهر اسم جامع «الله» است اهمیت ویژه‌ای می‌یابد، خداوند متعال او را به طور ویژه مورد مهر و محبت خود قرار داده و او را متلبس به اسماء الهی و مستعداً تقرّب به خود گردانید؛ خلقت اولیه‌ی انسان بر فطرت ناب توحیدی است. عده‌ای از انسان‌ها به دلیل غلبه‌ی صفتی، یا مظهر اسم جمال حق شدند یا مظهر صفت جلال حق تعالی. لذا اینکه انسان تحت چه اسمی قرار گیرد، جبر است که تابع شرایط اختلاف مزاج و تفاوت سرشت و اختلاف خلقت آنان، حالات پدر و مادر، آن‌چه که نطفه از آن به وجود می‌آید، نوع تغذیه، روش تربیتی پدر و مادر، معلم، تربیت خودش (خود سازی) و ... است اما وجود انسان‌های هدایت نیافته در پهنای خلقت به دلیل سوء اختیار آنان بوده که در اثر عدم شناخت و آگاهی از نفس خویش که عالم صغیر است و نسخه‌ی عالم کبیر به ضلالت افتاده‌اند و از مقصد اصلی خویش دور افتاده‌اند و این به دلیل تزاحمات اسمایی در عالم طبیعت بوده که بنا بر نظر ملاصدرا لازمه‌ی جهان احسن است.

ویژگی اختیار موجب گشته تا عده‌ای از انسان‌ها خود را قدرتمند دانسته و در برابر حق تعالی عرض اندام کرده و اسمی که خدا او را با آن خلق فرموده تبدیل به اوصاف شیطانی کنند، مانند صفت جهل و یا متلبس شوند به صفتی که شایستگی آن را ندارند؛ اوصافی که خداوند فرموده از آن بر حذر باشید که موجب ضلالت از راه حق است؛ مانند صفت کبر. لذا با توجه به خودشناسی و انتخاب طریق وصول به مطلوب یعنی از اندیشه تا عمل، هر فرد انسانی مختار می‌باشد و خداوند که هادی بالذات است اضلال ابتدایی ندارد؛ بلکه ضلالت ثانویه‌ی اسمایی او متوجه انسان‌های رشد نیافته

است. بنابراین هدایت انسان در مسیر شناخت صحیح اسماء و صفات اهمیت ویژه‌ای می‌یابد؛ زیرا اسماء و صفات، محمولات عقلی و کمالات وجودی‌اند. از این رو خداوند با هدایت تشریحی خود که جلوه‌ای از هدایت تکوینی اوست و هدف از این دو که «ارایه طریق و ایصال به مطلوب» بوده نماینده‌ای مخصوص که مظهریت جامع اسم «الله» را دارد فرستاده است تا انسان با الگوی جامع اسمایی آشنا گردیده و بالفعل در سلک ملکوتیان قرار گیرد. چنان‌که افرادی از انسان‌ها توانسته‌اند از این قوه و توانایی در جهت خیر و فطرت اصلی خود استفاده کرده و خود را در معرض تأثیرات معرفتی و عملکردی اسماء الهی قرار دهند.

شیوه سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

فصل اول: کلیات

فصل دوم: هدایت و ضلالت

فصل سوم: اسماء و صفات خداوند از دیدگاه ملاصدرا

فصل چهارم: مظاهر اسماء و صفات الهی

فصل پنجم: نقش اسماء در شکل‌گیری خلق و خوی آدمی

فصل ششم: تأثیرات معرفتی و عملکردی اسماء و صفات الهی

فصل هفتم: نتیجه‌گیری

در پایان، بر خود لازم می‌دانیم که از همه عزیزان و بزرگوارانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب ما را یاری نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمائیم.

دکتر زهرا صفائی مقدم، دکتر زهرا جمشیدی

تابستان ۱۴۰۲

Divine Names and Attributes in Human Guidance from Mulla Sadra's Point of View

Dr. Zahra Safai Moghadam

Dr. Zahra Jamshidi

مساله‌ی اسماء و صفات که بعد از اثبات وجود حق تعالی مطرح می‌گردد، در آثار ملاصدرا اهمیتی ویژه دارد. براساس نظر ملاصدرا، خداوند متعال دارای اسماء و صفات جمالی و جلالی بوده و هدایت موجودات و بالأخص انسان در اثر تابش اسماء او- اعم از جمالی و جلالی- می‌باشد، چه در بدو خلقت و تکوین موجودات و چه در ادامه‌ی حیات و همچنین بعد از فنای جسمانی موجودات و اما در میان موجودات، انسان چون مظهر اسم جامع «الله» است اهمیت ویژه‌ای می‌یابد، خداوند متعال او را به طور ویژه مورد مهر و محبت خود قرار داده و او را متلبس به اسماء الهی و مستعدّ تقربّ به خود گردانید؛ خلقت اولیه‌ی انسان بر فطرت ناب توحیدی است. عده‌ای از انسان‌ها به دلیل غلبه‌ی صفتی، یا مظهر اسم جمال حق شدند یا مظهر صفت جلال حق تعالی. لذا اینکه انسان تحت چه اسمی قرار گیرد، جبر است که تابع شرایط اختلاف مزاج و تفاوت سرشت و اختلاف خلقت آنان، حالات پدر و مادر، آن‌چه که نطفه از آن به وجود می‌آید، نوع تغذیه، روش تربیتی پدر و مادر، معلم، تربیت خودش (خود سازی) و ... است اما وجود انسان‌های هدایت نیافته در پهنای خلقت به دلیل سوء اختیار آنان بوده که در اثر عدم شناخت و آگاهی از نفس خویش که عالم صغیر است و نسخه‌ی عالم کبیر به ضلالت افتاده‌اند و از مقصد اصلی خویش دور افتاده‌اند و این به دلیل تزااحات اسمایی در عالم طبیعت بوده که بنا بر نظر ملاصدرا لازمه‌ی جهان احسن است.

